

גליון ע"ד (שנה ה) תש"פ

מבאר תורתו של
מרן הגה"צ
רבי יונה הלוי
פארסט זצ"ל
בעהמח"ס דברי יונה
דראש ישיבת דעייטרא

דברי יונה

דברי יונה על פרשת תרומה

עליהם ברוך חכם הרזים שמברכים רק על ששים רבוא מישראל משמע דס"ל לב"ש דאזלינן בתר הצורה והאיכות ואחשביניהו כאוכלסא של ששים רבוא ומכיון שפסק כב"ש נענש על כך. ובדרך זה מבאר שם מחלוקת ב"ש וב"ה [ב"מ מג:]: בחושב לשלוח יד בפקדון דלב"ש חייב וב"ה אמרי עד שישלח בו יד דביאור הענין שהפקדון המונח ברשות הנפקד הרי המקום שמונח שם שייך למפקד והנפקד שומר עליה אמנם כשחשב לשלוח בו יד כלתה שמירתו ונעשה בזה משיכה שזוכה חזרה במקום שהחפץ מונח שם שמעתה שייך שוב להנפקד ולא להמפקד ואף שלא הוי משיכה בפועל אבל לב"ש די במשיכה בצורה ובמחשבה ולכן ס"ל לב"ש דנחשב כבר כשולח יד עיי"ש. וכן מסביר שם בזה מחלוקת ב"ש וב"ה [חגיגה יב] איזהו נברא תחילה דלב"ש שמים נבראו תחילה וזהו לשיטתם דכלל דבר הצורה היא העיקרית, עיי"ש שהאריך בזה עפ"י דרכו. ועכ"פ רואים מזה גודל כח המחשבה עד שנחשב כבר כאילו הוא מעשה בפועל. והנה נחזור לראשונות בביאור המדרש הנ"ל והנני להוסיף קצת נוסף סמוך לסגנונו דהנה פסוק שמע ישראל וגו' כולל כל ענין האמונה אמנם בהאמונה באמת צריכים הרבה חיזוק.

וידוע מה שאמר החפץ חיים זצ"ל שכל חידושי המצאות שנולדים בטבע הכל הוא לחיזוק הלבבות באמונה וכגון כלי ההבטה מרחוק [טעלעסקאפ], לחזק הענין של עין רואה והמצאת הטעיפרעקארדער לחיזוק ענין ואוון שומעת, וכן להלאה. ובן זומא מוסיף על זה דבפרט במה שנוגע לעניני בין אדם לחבירו צריכים להתחזק ביותר באמונה כי הנגיעה בעניני ממונות ונצחון וכדומה מסמא עיני האדם עד שאינו רואה מה שלפניו ואינו מבין אף דברים פשוטים, ובן ננס בא להוסיף בענין המחשבה שטירת המחשבה הוא סולם להגיע לאמונה הברורה וכמו שהבאנו מדברי ספה"ק דברי יואל. אמנם מה שהוכיח זה מפסוק של בנין המשכן יש להסביר ביותר עפי"מ"ש המפורשים דבאמת הוציאו ישראל ממצרים רכוש עצום ורב וגם יחד עם המון בבוקר בבוקר ירד להם מן השמים אבנים טובות ומרגליות (יומא דף עה.) וא"כ כשהתחילו להרים תרומת ה' לבנין המשכן הרי הכל היה נמצא בידם מבלי יגיעה וטורח ולא היו זקוקים לנדיבת הלב ליתן נדבתם למשכן ה' כי כלום חסר אצלם הרבה לרוב. אמנם ה' עשה אז להם ככה להכביד לבבם על כל הרכוש אשר בידם שלא ישכילו להבין שהכל הגיע להם בלא טורח ולכן רק מי שהיה נדיב לב באמת הסכים ליתן ממה שבידו לנדבת ה' ומי שלא היה נדיב לב לא רצה ליתן ממה שבידו כי ה' הכביד לבבם בזה. ובוה פירשו הפסוק [שמות לו ז] והמלאכה היתה דים וגו' והותר דלכאורה הני מיילי סתראי דאם היה דים לא היה והותר אלא המונה דבלי הכבדת הלב היו בודאי נותנים בפורנות עד שהיה גם והותר לכל המלאכה אשר צוה ה' אלא שלצד הכבדת הלב נגרם הדבר שרק נדיבי לב נתנו ולכן היה רק דים כפי הנצרך.

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו'

הנה בהקדמת עין יעקב מביא הכותב מדרש פליאה וזה תוארה, בן פזי אומר מצינו כתוב כולל יותר שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, בן זומא אומר מצינו כתוב כולל יותר ואהבת לרעך כמוך בן ננס אומר מצינו פסוק שכולל יותר את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן ננס דכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, והוא פלא. וראיתי להגה"ק מסאטמאר שליט"א [זצ"ל] בספרו דברי יואל [פ' תרומה רמה] שמבאר דבן זומא ובן ננס באו ליתן עצה האידך להוציא אל הפועל דרכו של בן פזי דהנה דברי בן פזי מבוארים היטב דעיקר העקרים הוא ענין האמונה בהש"ת, אמנם בן זומא ס"ל דהדרך להגיע לזה הוא ע"י שיקיים ואהבת לרעך כמוך בשלימות, שלצורך זה זקוק להתרומם מכל ענין גופני ולאחוב חברו לצד ששניהם אצולים מכסא הכבוד וכשיגיע לזה כבר הוא יכול להגיע לאמונה ברורה באחדות הבורא ובן ננס ס"ל דזהו דבר קשה מאד שיגיעו למדרגה זו ולכן ס"ל דהעצה להגיע לאמונה ברורה הוא ע"י שישתדל בכל כוחו שיהיה לו מחשבות טהורות וע"י שיהיה נקי מכל הרעורר חטא יתבונן באחדות הבורא וענין זה מרומזו בפסוק את הכבש אחד תעשה וגו' כיון ששני התמידים באו לכפר על הרעורר הלב.

ובדרך זה הוא מבאר שם את הפסוק [ויקרא ו יז] במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת, דהנה עולה מכפר על הרעורר הלב וחטאת באה לכפר על חטא המעשה והנה כל מעשה רע תחלתו במחשבה רעה בעו"ה, ואם היה משתדל לתקן מחשבותיו מתחילה לא היה מגיע לידי מעשה. וז"ש דבמקום אשר תשחט העולה היינו תחת שהיה לו די להביא קרבן עולה על המחשבה גרידה הרי מכיון שלא שב על המחשבה הוא זקוק עכשיו להביא חטאת כשכבר נכשל במעשה. והנה משרע"ה השתוקק מאד במחשבתו שיחיה לו חלק בפועל בבנין המשכן ואף שבאמת לא הוציא מחשבתו אל הפועל עכ"ז אמר לו הש"ת ככל אשר אני וגו' וכן תעשו שחשב לו הקב"ה מחשבתו הטוב כאילו עשה כן בפועל. וז"ש עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי דעיקר הוא טהרת המחשבה והראיה על גודל כוחו של מחשבה הוא מהפסוק ככל אשר אני מראה וגו' וכן תעשו וכנ"ל עכתוד"ק.

ובענין זה יש להביא גם מש"כ הגאון מראגאטשאוו זצ"ל [צפנת פענח מהדו"ת צ:]: להסביר משארז"ל [ברכות נח:]: בעובדא דרב פפא ורב הונא ברי, דרי' יושע ורב אחא ברי, דרב איקא דבריך עליהו ברך חכם הרזים ויהבו ביה עינא ומת, עפי"מ שארז"ל [יבמות יד] דלכך ס"ל דעשו כב"ש משום דמחדידי טפי אף דב"ה הוי רובא והיינו דאזלינן בתר הצורה אף שבעצם הוי מיעוטא אבל באיכות הוי רובא במה דמחדידי. והנה מכיון שברך

אוצר ההילולא - אדר

ליומא דהילולא הרה"ק שמואל דוד ב"ר יוסף משה זצ"ל
בעל נאות דשא מנייטרא נפטר ט' אדר תש"ח ~ שהל' ה' תצוה הבעל"ט

פדגרי פון הגה"צ זצ"ל

והנה נתאספנו פה לקראת יומא דהילולא של מרן זצ"ל ועליו יכולים להמליץ שהיה ספר תורה חי' בבחינת ארון וספ"ת כגברא כי הנה זכיתי להכיר הרבה גדולי ישראל בעת שהייתי בפולין ואח"כ בוויין וגם אצל הכנסיה הגדולה אולם אח"כ כשהגעתי אצל מרן זצ"ל בנייטרא מאד נתפעלתי לראות שבכל תנועותיו וסדרי חייו היו שולחן ערוך ממש. והרבה ענינים מה שלמדתי ההלכה בפנים נוכחתי אח"כ לראות אצל מרן זצ"ל שממש הכל נמדד בקו ההלכה. דכירנא פעם נתהוה שאלה בפסח שנמצא חטה היה זאת בשביעי או באחרון של פסח ומרן זצ"ל הפך לבן כסיד ההיכל מחומרת החשש משהו חמץ. ואוכל להגיד לכם שהלא הייתי אח"כ במחנות ההסגר וראיתי כמה פעמים חרדת אנשים לקראת המוות ל"ע אבל לא היה כחרדה ההוא שראיתי אז אצל מרן זצ"ל מחשש משהו חמץ. ופעם זכיתי לטייל עמו כי מרן זצ"ל הראה לי קצת קירבות כי הלא הייתי כבר מבוגר ביותר ונעשה מדובר מזמן התפלה במוקדם או מאוחר וסיפר ששאל לבחור אחד מתי הגיע היום לתפלה והשיב שבא במוקדם והגיע לפסוקי דימרה. ואמר על זה מרן זצ"ל וכי זה נקרא במוקדם אני הלא אינו פרומער כ"כ ופעם באתי לתפילה באמצע ברכות השחר ובמשך כל היום לא יכולתי למצוא מרגוע על זה, כמובן שביר"ש גדולה כ"כ שראו אצלו בפועל הרי בודאי שהתקיים אצלו ותגור אומר ותקם ונתקיים כל מוצא פיו. וכן ראו אצלו ענין נפלא שלא הרדיב אדם עוז בנפשו להוציא מפיו בתוך ד' אמותיו אפילו אבק של לשה"ר ואם אך נדמה לו שיש משהו דיבור שלא כהוגן כבר הסתלק שם ועשה זה באופן שלא היה כ"כ מורגש אבל הללו שהביטו בכל מעשיו הבחינו בכך. וזה היה פלא גדול כי הלא הוא היה רב בעיר גדולה ומנהיג המדינה ועכ"ז היה נשמר בכל תנועה קטנה.

והנה בפרשתן [שמות כו] ועשית קרשים וגו עצי שטים עומדים וגו' ואמרז"ל [יומא עב]. ארחב"ח מאי דכתיב עצי שטים עומדים שעומדין דרך גדילתן דבר אחר עומדין שמעמידין את צפויין דבר אחר עומדים שמוא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדים לעולם ולעולמים ע"כ. וחשבתי לפרש בזה דהנה ארז"ל [תנחומא ט] דיעקב אבינו צפה ברוה"ק שעתידין ישראל לבנות משכן כמדבר והביא ארזים למצרים ונטעם וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים. והנה אמרז"ל [בכורות ה]. דכל אחד מיישראל לקח עמו לכה"פ שמונים חמורים טעונים כסף וזהב ממצרים צאמנם אלו היחידים שלקחו עמהם הארזים הללו שהיה כובדם רב מאד הרי בודאי שהזקקו לוותר על משא של הרבה כסף וזהב שהיו יכולים ליקח עמהם תמורת זה ובודאי היו הללו שנתגדלו בענין זה מקטנותם שתמיד הראו להם המקום שנטע שם ויעא"ה הארזים כי הלא לא היו ארזים אחרים במצרים רק שם מכיון שמצינו שיעא"ה הוזקק להביאו מא"י ולכן כשיצאו ממצרים השתדלו בכל כוחם לשאת הארזים עמהם, והנה כשלקחו נדבת המשכן היו האנשים המועטים הללו לנס שהמה הביאו הארזים במצרים ומסרו נפשם על כך וידעו שזכו לזה ע"י שנתגדלו בתמידות באמונה זו שעתידים לצאת ממצרים ואז יצטרכו לשאתם עמהם.

וז"ש בעצי שטים הללו שעמדו דרך גדילתן והיינו שנתגדלו באמונה זו מאז קטנותן וגם שמעמידין את צפויין הכוונה על האמונה הטהורה שזוהי התכשיט והצפוי של זהב המקושט ביותר שמקיף את כל האדם ואמונה הלזו התלויה עמהם תמיד ואף לעתות הקשים ביותר התחזקו שלא אבד סברם ובטל סכויין וז"ש עומדים שמוא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדים לעולם ולעולמים. ויש להתבונן בזה דבאמת כן הוא גם בענין האמונה בביתא המשיח צעריכים לחיות תמיד באמונה זו ואז כשיבוא משיח צדקינו אזי יראה השי"ת באצבעו על האנשים הללו ויגיד שבחם שהתחזקו באמונה בזמנים הקשים ביותר ולמדו התוה"ק ולא אמרו אבד סברן ובטל סכויין אלא היו עומדים לעולם ולעולמים.

ולענייננו שהיום הוא היומא דהילולא של מרן זצ"ל אשר הכל מה שיש כאן הוא מכוחו והנה הוא אינו צריך לנו אבל אנו זקוקים מאד לו ולזכותו הגדולה וכל מה שאנו משתדלים הוא למסור להלאה את מה שלמד עמנו וכוחותיו הגדולים הללו יעמדו לעולם ולעולמים. והלא עיננו ראו את יגיעתו הנוראה בתוה"ק ויספר לדור שאף שלמד ברבים עם תלמידים עשרות בשנים עכ"ז לא הלך מעולם ללמוד ברבים אף לימוד חו"ר מבלי שילמוד קודם הדברים לעצמו. והיה שוקל מה להגיד ברבים ומה לא להגיד.

ויש בזה לימוד עצום גם לדורות, שכאשר הקב"ה מנסה בנסיון הרי הוא באופן של הכבדת הלב או הסתרה גמורה על הבנת המוח עד שגם מה שהוא פשוט בתכלית, נסתר מעיני האדם ונדמה לו בהיפוכו. וכאשר זמן הנסיון עובר הרי הוא מסתכל לאחוריו ואינו יכול להבין האידך היה יכול להגיע לכסילות כזאת, שלא להבין ולהרגיש דברים פשוטים כאלו. והנה בפסוק והמלאכה היתה דים וגו' והותר איתא במפרשים דמי שלא נתן נבדיבת לב רק בהכרח הרי אחר כך כשנגמרה המלאכה נפלו ונסתרו מן הכלים אותן החלקים שנעשה מהוזהב והכסף שניינתה מבלי נדיבות הלב והזקקו לתקנו מחדש.

וז"ש והמלאכה היתה דים כיון שהיה שם בחינת והותר והיינו שהיו חלקים כאלו אשר נפלו ונותרו ולא יכלו להשתמש בהם ונמצא בכלים עצמם היו יכולים לראות טהרת לבבו ומחשבתו של הנותן. וז"ש ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המושכן וגו' דבתוך תבנית המושכן וכליו היה יכולים לראות גם אותך היינו את האדם הנותן כי מחשבתו היתה נכרת בכלי אם נשארה שם או נפלה מתוך הכלי. ובוה מובן היטב הראיה שמביא מפסוק זה עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן ננס דכתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המושכן ואת תבנית כל כליו שרוצה להוכיח על הכח העצום של המחשבה דהוי כמעשה וגודל החיוב של טהרת המחשבה ולכן מביא מפסוק זה דמותבנית המושכן וכליו יכלו לראות על טהרת מחשבתו של הנדיב וכנ"ל. ומדייק לומר עמד ר' פלוני מבלי להזכיר השם ההורות שבהקמת המושכן נתגלה מהותו של כל פלוני וניכר על כל כלי מחשבתו אשר חשב ובוה מוכח גודל כח המחשבה.

דכירנא שהיה מלפנים בגרמניא פרופסור גדול על מחלות המוח ל"ע שהמציא שיכולים לחיות זמן קט אף בלי המוח אלא שאין יכולים להתנוועע אבר. וכדי להורות צדקת שיטתו בזה עמד ועשה ניתוח על צפרדע וחתך המוח שלה ל"ע והראה להנוכחים שאכן הוא חיה עדיין. אלא שבתוך כדי דיבור התנוועע הצפרדע וקפצה קצת, ונעשה שחוק גדול שנתברר היפוך דבריו. אמנם אח"כ הראה שמצא שנשאר שם משהו ממה ועי"ז יכלה עדיין לקפוץ. והנה לענייננו נוגע דלעשות שחוק וקלות הראש הללו לקפוץ כהדיוט הקופץ זה יכולים כשיש לו מוח קטן כמותו משהו מהמח ומה זה לכבוד ולתפארת לבחורים בעלי כשרון הישוקדים על דלתי תורה. ולכן יש להשתדל בכל אופן שיהיה הכל באופן היאות, ואדרבה יש להוסיף כח ואומץ בימים קדושים הללו בלימוד התוה"ק ובתפילה כהוגן ואז נזכה לשמחה דקדושה וימלא השי"ת כל משאלות לבבינו לטובה ולברכה.

ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו.

אמרז"ל [ברכות מז]. אמר רב הונא תשעה וארון מצטרפין [לעשרה], א"ל רב נחמן וארון גברא הוא אלא אמר רב הונא תשעה נראין כעשרה מצטרפין אמרי לה כי מכנפי ואמרי לה כי מבדרי וצ"ב דהאיך נרמו בתשעה וארון הענין של תשעה נראה כעשרה. ובהגהות הגרא"מ הורוויץ זצ"ל שנדפסו בסוף המסכת כתב ע"ז ונראה הכוונה בזה ע"פ מה דמבואר בכמה מקומות דסתם בית הוא ו' על ח' אמות, ומדת הארון ידוע אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו נמצא לפי"ז בבית כזה דו' על ח' אם עומדים בשורה לארכו ולרחבו שלש שלש אנשים נמצא לפי"ז ריוח בין כל אחד אמתים וחצי לארכו ואמה וחצי לרחבו כמדת הארון לפי"ז מה דידוע דגברא באמתא יתיב וזה מה שאמרו תשעה וארון ר"ל אם ההפסק ביניהם כמדת הארון באורך וברוחב מצטרפין והמקשן הבין מלת וארון כפשוטו ולכן הקשה ומשני התרצן דמונתו תשעה ונראין כיו"ד ר"ל האי וארון לענין ההפסק בין כל אחד ואחד עכ"ד.

ובספר מגיד תעלומה להגה"ק הבני יששכר זצ"ל כותב דה"ק תשעה וארון היינו תשעה שהם כמו הארון שהיה אמה וחצי קומתו הנה היתה קומתו ט' טפחים רק בעבור הזר זהב סביב היה נראה קומתו עשרה טפחים כן הוא הכוונה תשעה נראין כעשרה מצטרפין עכ"ד. ואפ"ל עפ"מ דאיתא שם להלן אמר רב אמי שנים ושבת מצטרפין ליומון אמר ליה רב נחמן ושבת גברא הוא אלא אמר רב אמי שני תלמידי חכמים המחדיין זה את זה בהלכה מצטרפין מחוי רב חסדא כגון אנא ורב ששת, מחוי רב ששת כגון אנא ורב חסדא עי"ש. ונראה מזה דענין חידוד ההלכה נחשב כגברא וכמו כן הארון מורה על הספר תורה שבתוכה ולכן כשמשתדלים להתדמות לאופן הארון בסדר העמידה או כדוגמת הזר זהב הרי הרצון והשאיפה בזה פועל שיהיה קדושת הארון והספ"ת כגברא שיהיו תשעה נראין כעשרה מצטרפין.

טפשים כאלה, הם הבינו שלפני כמה דקות היו כאן אנשים, אלא מה, הם חיפשו כאן וחיפשו שם, ולא מצאו אף אחד והלכו משם.

באופן כזה היינו חיים בימים ההם, ולא אינו אז אפילו שאנו חיים בנס, דמינו שזה דרך הטבע, זה היה רגיל, ואחרי שהגויים היו עוובים את המקום למשל אחרי חצי שעה, ירדו כולם מן הגג וחזרו לבית המדרש והמשיכו ללמוד, במקום שהיו אוהבים שם מעיקרא, הקושיא היה כך ועכשיו התירוץ הוא כך, היינו חיים בבטחון כזה לרבוש"ע, שהיום בכלל אין מבינים.

בתקופה ההיא נולד איזה אופן של הצלה, והגה"צ רבי מיכאל בער זצ"ל כותב זאת בספרו מן המצר, ובאמת כל אחד שידוע קצת היסטוריה יודע, שהשנאה הגדולה ביותר של הגוי נגד היהודי, היה תמיד מן הגויים הדתיים, גויים שהאמינו בדתם, ובבתי התפלות שלהם היו תמיד מנחילים להם שהיהודים אשמים בכל הצרות שיש בעולם, וזה גרם שהרציחה שממילא יש בטבע בעשן, ששידוע עשו לא רצה לקבל את התורה מחמת הלאו של לא תרצח, ממילא כשהגיע הזמן, ניצל את ההזדמנות להרוג ולרצוח את ישראל, עכ"פ באותם ימים היתה תקופה מסויימת, שמי שהיה מביא פתק של גלח שחותם שהיהודי המיר את דתו, וקיבל עליו את דת הנצרות רח"ל, היה אפשר להראות את הכתב ולהשאיר בחיים, והיו אז גלחים שבשביל קצת שוחד היו מוכנים לתת את הפתק הזה, הגם שלא היה אמת כלל, ובוה היה אפשר להציל את עצמם, והיו אז הרבה אנשים שידעו שהולכים להרוג אותם וסופם לשריפה רח"ל, היו חושבים ליקח את הכתב כדי להציל את חייהם, בודאי לא רצו להשתמד ח"ו, אדרבה, ישארו יהודים כבתחלה, ואולי יוכלו לקיים כל המצוות כולם ממש כבתחלה, רק שהיה צריך תנאי שהמיר את דתו, והיה אפשר למצוא בוה גם פתח להתיר עפ"י הלכה, והיו אנשים שחשבו שנכון לעשות כן כדי להציל את נשיהם וטפם ממות לחיים, שהרי אם לא יחתום על הפתק הזה, היה בוה סכנת חיים ממש, שהיום או מחר יכולים לילך להטראנספארט בדרך לאוישוויץ לגיא ההריגה רח"ל.

והיו אז רבנים ובתי דינים שהתקבצו ודנו בדבר, להחליט אם להתיר הדבר הזה, אז צוה רבינו זצ"ל לקבץ את כל אנשי העיר לבית המדרש, וזה לא היה דבר שכיח, שהרי לא קיבץ את כל אנשי העיר לדרשה רק לעתים רחוקות, כמו בשבת הגדולה ושבת שובה ובדרשת ז' אדר, וכולם הבינו שאם הרבי רוצה לדבר אל כל בני העיר, הרי זה דבר חשוב מאד, והתקבצו באמת הרבה יהודים, גם מעיירות הסמוכות בגלילות הקרובות, לשמוע את דבר ה', אז עמד רבינו והתחיל להסביר להם קצת את הענין, וגם אני הייתי שם באותו מעמד, אני זוכר איך הוא עמד שם על הבימה, והתחיל כמובן עם איזה פסוק, אך אינני זוכר איזה פסוק פירש אך תוכן הדברים זכורים לי היטב, ואמר להם כך, דעו נא רבותי, ההשגחה העליונה מנחל כך שיהיו גזירות קשות ומרות על כלל ישראל, וזה תוצאה של חטאים של דורות שהצטברו ועכשיו תובעים בשמים את דינם, והכריז רבינו, את הכל הרשעים לקחו מאתנו, את הרכוש, את הפרנסות שהיו שייכים לנו, את הדירה, ממש הכל, ממש כבר אין לנו לחם לאכול, וכל הזמן אנו מצפים לישועה, ומחכים שבעוד כמה חדשים ישתנה המצב.

אבל דבר אחד אמר אי אפשר ליקח, האמונה שאנו מאמינים בבורא עולם ב"ה, את זה אי אפשר ליקח מאתנו, גם אם יגיעו אלינו הצרות הכי נוראות, לא נמיר את דתנו, הם רוצים ליקח האמונה השלימה בבורא עולם, בודאי עם תירוץ טוב שזה רק על פתק ואינו באמת, אבל הפתק הזה עפ"י תורה אסור, בשעת גזירה על הדת צריך למסור את נפשנו ולא לחתום על פתק כזה, וחלילה לא לכפור באמונתנו אפילו על צד הדמיון, אפילו רק מן השפה ולחוץ על הפתק, הטפה האחרונה שעוד נשאר לנו, זה האמונה, ואנו לא נוותר להם על זה.

ואז אמר רבינו, אני דורש מאתכם, שכל אחד יקבל על עצמו עכשיו עול מלכות שמים, הכל ביחד תאמרו אתי שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ותקבלו על עצמיכם בקבלה גמורה שיהיה מה שיהיה, אפילו יקחו אתכם ואת בני ביתכם, את הכל יקחו מכם, בשום אופן לא יחתום על הפתק, וכך באמת היה, והיה שם ממש מעמד קידוש ה', כאשר כולם כאחד קיבלו עליהם עול מלכותו יתברך, עול האמונה בבורא עולם, קידוש השם כזה לא היה במשך עשרות שנים, כי בזמן ההוא היה החילול השם גדול מאד, אנשים שאלו איזה אלקיכם, ובכל זאת בזמן כזה עשו קידוש השם גדול כזה, מי יודע כמה אנשים ניצלו מגיא ההריגה רק בזכות המעמד הגדול והנורא הזה, ואפילו אותם אנשים קדושים שמתו על קיה"ש, הרי הגיעו למדרגה רמה ונשגבה מאין כמוהו, הרוגי מיתה אין אדם יכול לעמוד במחיצתם, ואין לנו השגה מדוע כך היה צריך להיות, רק בביאת גואל צדק נדע.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן סלה

ודכירנא שפעם למד לעצמו הסוגיא הנלמדת, יחד עם איזה תלמידים וגם אני הייתי בתוכם ובעת לימודי היה שוטף חידושים נפלאים שנתחדשו לו בשעת הלימוד ואח"כ הייתי שם כשלמד הסוגיא עם בעה"ב ונמנע מלהזכיר אף שמו מהחידושים הנפלאים הללו כי הבין שאין זה נוגע בלימודו עם הבעה"ב, והנה אצלו ראו הבחינה של עצי שטים עומדים שכוחותיו האדירים שנתגדל עמהם כל ימי חייו נתגלו אצלו אח"כ ועמדו אתו לעולמי עולמים. כי בעת צרה ל"ע כשהיה במחבוא ביער במקום שהסתלק שם אח"כ הרי אף בזמנים הקשים הללו השתדל שלא להזיח מכל חומרא בהלכה.

וכפי שמוספר הגה"צ מנייטרא שליט"א שלקראת שבת היה משלשל קצת בגדיו שיהיו היכר בבגדים לכבוד שבת, והיה נוהר מפת עכו"ם ועוד בחומרות כאלו ודברים כזה אי אפשר שיתעוררו מחדש בזמנים נוראים כאלו שבכל רגע היו עלולים לגלות מקום המחבוא ולהוציאו להריגה ל"ע אלא שאז התגלו כוחותיו הללו וראו איש קדוש עובר עלינו, וגם בענין הממונות ראו אצלו נפלאות, ואף שבתור היותו מרא דאתרא בעיר גדולה היו הרבה טירדות עליו עכ"פ השיגה בעיני פקחא על כל פרט קטן של כמה מאות תלמידים ובדין כל פרוטה כדון מאה, ודכירנא שפעם התודע לו שאחד הגבאים דחברה מוזנות שהעמידו אז גבאים להשגיח על עניני האכילה ולא קבלו שכר על זה אלא היה ענין של כבוד ואחריות שהזינה פעם ונשאיר במקום בלתי מושמר שק עם גורים [מייערן] עד שנתקלקלו ואמר מרן זצ"ל שיש לו דין פושע וצריך לשלם וככה היה מדקדק על כל פרט. ויש להתעורר מזה גם במצבינו שמושגתלים להמציא להתלמידים כל צורכם אמנם כל זה מתקבץ ממזמן יחידים שרוצים שיהיה להם חלק בתורה שלומדים בין כותלי ביהמ"ד.

וידוע מה שאמר החפץ חיים זצ"ל שהוא דואג שאם לא ילמדו כראוי וביגיעה אזי יבוא זמן שמחזיקי התורה ינקרו את עינינו ח"ו ויאמרו אנחנו היינו יגיעים ביגיעה של ממש בענינים גשמיים כדי שיהיה לנו חלק בתורה שלכם ולמה רימיאתם אותנו. ולכן יש להשתדל מאד בלימוד כהוגן ולא לבטל הזמן ח"ו. וגם עומדים אנו עכשיו סמוך לימי הפורים והנני לעורר התלמידים להשתדל בקיבוץ מעות בימי הפורים לטובת הישיבה שהמצב דחוק מאד וכמו שרואים שלהקמת המשכן היו צריכים לכסף וזהו ג"כ ענין של עצי שטים עומדים שההשתדלות בזה מחזק הקיום של כותלי ביהמ"ד וגם שמראים שלא רק שמקבלים מאחרים אלא כשיש הזדמנות הרי גם אנחנו משתדלים בקיומו, ואם יש תלמידים שמתביישים בזה צריכים להקד את עצמם לעקור את הבושה רעה ואם אמרו חכ"ל [אבות ב ה] לא הביישן למד הרי גם לא הביישן עושה חסד וע"י שיתביישו בקיבוץ מעות למען החזקת התורה יזכו להנצל שלא יצטרכו לעולם להתבייש בקיבוץ מעות לצורך עצמם והש"י"ת ימלא כל משאלותינו לטובה וזכות מרן בעל ההילולא זצ"ל יעמוד לנו לטובה בכל הענינים.

והנה היום חל היארציית של רבינו הגה"ק מנייטרא זצ"ל, מעט

מאתנו עוד היה להם את הזכיה להכיר, היינו להכיר באופן ממש מקרוב, אמרתי בשבת בסעודה שלישית, ואני רוצה לחזור שוב על הדברים, נאמר (ויקרא כב לב) ולא תחללו את שם קדשי, ונקדשתי בתוך בני ישראל. הקב"ה מבקש מאתנו שני דברים, אחד שלא נחלל שם שמים, והשני שנקדש שם שמים, ולכאורה מאחר שאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, כל שכן שלא נחלל שם שמים, ולמה צריך להזהיר ולא תחללו וכו'.

וכדי לתרץ זאת אקדים במה שזכור אזכור בהזמנים של החורבן הנורא, כאשר לקחו מאתנו את הכל, את בנינו את נשינו וטפינו, הכל לקחו להטראנספארט, ואינו מדבר כבר על הנכסים, את הכל לקחו, ולא חשבנו אפילו על זה, רצינו רק להציל את נפשנו, חשבנו אולי עוד נחיה, וכמה שעבר יותר זמן במלחמה ונהיה יותר מאוחר, כבר לא חשבנו אפילו שנמשיך עוד לחיות, ורק קצת בטחון שעדיין היה בנו, זה מה שהחזיק אותנו.

באותם זמנים נוראים נולדה אפשרות שאולי תועיל להציל את נפשנו, אבל כדי שתבינו מה המוונה להציל, צריך להקדים איך היה נראה החיים באותם ימים, למשל בבית המדרש בעיר נייטרא, היה שם כמה חדרים שנבנו בצד הבית המדרש, ובאותם חדרים היו הספרים, ובנו שם ארון ספרים אחד שבתוכו היה איזה חור, כדי שאם יהיה צורך, יהיה אפשר לברוח דרך החור ההוא, ולצאת משם לגג הביה"מ, היה לנו אז קשרים, ובאמת היה נודע לנו קודם שבאו הגוים, וכל פעם ששמענו שהם באים, נכנסו כולם במרוצה לתוך החור הזה, ומשם עלו לגג, ועל גג היה אפשר לארבעים איש להיות ביחד, הדבר הזה חזר ואירע כמה פעמים, וזה לא יאומן איך שזה היה נראה, כשרבינו זצ"ל היה באמצע לימוד שיעור, וכל הגמרות היו פתוחים, ופתאום היו צריכים לברוח, והם הגיעו וראו את הגמרות הפתוחים, והם לא היו

שיעורי

חובת הלבבות

ממרן הגה"צ זצ"ל - (א)

לקט שיעורים בספר חובות הלבבות

- הקדמה -

ואפילו ניגון הוא גם כן דבר שיש בו חכמה, שהוא מיישב את לבו של האדם, חכמת הניגון הוא דבר גדול, וכדכתיב (מלכים-ב ג טו) ויהי כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלקים.

"והחלק השלישי קורין לה בלשון ערבי אֶלְעֵלִם אֶלְאָהִי, והיא חכמת האלקות והוא דעת הקל יתברך, ודעת תורתו ושאר המושכלות, כנפש וכשכל וכאישים הרוחניים, וכל חלקי החכמה, לפי מחלקות ענינה המה שערים, פתחם הבורא יתברך למדברים להשיג בהם התורה והעולם", שהרי מתוך התורה אפשר להגיע ולהשיג כל חכמות העולם, וכמו שהוא מבאר יפה, שיש מהם כאלו שיותר שייכים אל התורה, ויש מהם כאלו שיותר שייכים להעולם, אבל המה שערים שה' פתח בשביל האנשים כדי להשיג בהם התורה ושאר החכמות בעולם, "אלא שמקצת החכמות הצורך אליהם יותר לענין התורה", שמורה דרך להאדם לדעת מה עליו לעשות, מה טוב ומה רע, "ומקצתם הצורך עליהם יותר לתועלת העולם".

"ואשר הצורך אליהם יותר לענין העולם, היא החכמה התחתונה, אשר היא חכמת טבעי הגופות ומקריהן", וזה מה ששייך לחיים הממשיים, לברואי העולם, ולא לענינים רוחניים, "והחכמה התיכונה שהיא חכמת השימוש", שהיא כבר חשובה יותר מן החכמה הטבעית, כי היא קצת יותר פנימית, "והשתי החכמות האלה, מורות על סודות העולם הזה ותועלותיו, והנאותיו ממנו, ומורות על כל עניני המלאכות, ומיני התחבולות לצרכי הגופות ולעניני קניני העולם", אלה שתי הדרגות של החכמה, שהם עדיין אינם נוגעים כל כך להתורה, אלא בעיקר לעניני העולם.

"אך החכמה שהצורך אליה יותר אל התורה היא החכמה העליונה, והיא החכמה האלקית, ואנחנו חייבין ללמוד אותה כדי להבין ולהגיע אל תורתנו, אך ללמוד אותה כדי להגיע אל הנאות העולם אסור לנו", שהרי אסור ללמוד כדי לעשות דברי תורה קרדום לחפור בה, "ואמרו רבותינו (נדרים סב.) תניא לאהבה את ה' אלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו (דברים ל כ) שלא יאמר אדם אקרא כדי שיקראוני חכם, אשנה כדי שיקראוני רבי, אשנה כדי שאהיה זקן ואשב בישיבה, אלא למד מאהבה וסוף הכבוד לבא", שאמנם הכבוד עתיד לבא, אבל אין לך ללמוד עבור זה, "ואמרו (שם) עשה דברים לשם פעלם, ודבר בהם לשמם, ואל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדום לחתוך בהם, אנו רואים שכל הדברים האלו מקורם מגדולי ישראל הקדמונים התנאים והאמוראים, שהרי אפילו אצל אנשים גדולים, היה קשה ללמוד באופן כזה בלי שום נגיעה, ובלי לחשוב על כל הענינים האלה, ואלו שכן למדו עם נגיעה, שלא לשם קדושת התורה, כמו גדולי אומות העולם כאריסטו והדומים אליו, בסוף התברר שדוקא הם היו בעלי תאוות הכי גדולות, כך היה ע"פ רוב, והטעם לזה, כי הם נגשו אל התורה באופן כמו שמתייחסים אל דבר גשמי, היה להם ראש טוב וכשרונות טובות וכל הכלים, אבל בלי יראת שמים, ולכן הגיעו לתאוות.

הפֶּשֶׁךְ יְהוֹאֵל בְּעֵזָה"

נתחיל כעת ללמוד את ההקדמה לספר חובות הלבבות, ותדעו לכם שההקדמה בפני עצמה היא ספר כשלעצמה, ההקדמה של החובות הלבבות, אפשר לעסוק וללמוד בזה הרבה, כי הוא כולל הרבה מאד, והוא עמוק עד מאד.

וכך הוא מתחיל את ההקדמה: "אמר המחבר, ברוך ה' אלקי ישראל אשר לו יאות ענין האחד האמתי, הקדמון במציאותו המתמיד טובתו אשר ברא כל הנמצאות לאות על אחדותו, ויצר יצירות לעד על גבורתו, והחל חדשות להעיד על חכמתו וגודל טובו, כדכתיב (תהלים קמד ד) דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו, וכתיב (שם י"ב) יודוך ה' כל מעשיך וחסידך יברכוכה, כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו, להודיע לבני האדם גבורתו וכבוד הדר מלכותו, השי"ת ברא את כל הדברים האלו שאנו רואים בעולם, וכל הדברים שאנו יודעים מהם, כדי שהם יהיו לעדות על זה שהוא אחד יחיד ומיוחד, ושהוא ברא הכל, בחכמתו וגבורתו העצומה, והבורא ית' דורש מאתנו שנכיר בכך, ושנודה אותו על זה.

"והגדולה שבטובות אשר היטיב בהם הבורא לעבדיו המדברים, אחרי המציאו אותם על תכונות הכרתם בהן גמורה והבנתם שלמה, היא החכמה, אשר היא חיי רוחם ונר שכלם, והמביאה אותם אל רצון האלקים", זה שיש לנו שכל וחכמה, זה מביא אותנו לדעת ולקיים את רצון האלקים, "והמצלת אותם מקצפו בעולם הזה ובעולם הבא", שזה נותן לנו אפשרות להנצל מעונש הנגזר על ידי כעסו של הקב"ה, בין בעולם הזה ובין בעולם הבא, "כאשר אמר הכתוב (משלי ב ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, ואמר אליהו (איוב לב ח) אכן רוח היא באנוש ונשמת שדי תבינם, ודניאל אמר (דניאל ב כא) יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה, ואמר הכתוב (ישעיה מח יז) אני ה' אלקיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך".

החווה"ל מדגיש בזה שידע האדם את המתנה הגדולה שיש לו שכל וחכמה, שעל ידי זה הוא יכול לקיים את רצון ה', וכיון שיש לו מתנה גדולה כזו, עליו לדעת שזה מחייב אותו, ושאינו יעבור ח"ו על רצון ה' הוא מתחייב בנפשו, שלולא השכל לא היה אפשר לבוא בטענות אל האדם החוטא, שהרי הדין הוא (עיין גיטין כב:) שחרש שוטה וקטן אין להם דעת, ואינם חייבים במצוות האמורות בתורה, אין בהם מצות עשה, ואינם עוברים על לא תעשה, ואינם נענשים, כי אינם בגדר אדם השלם, אינם גמורים כל צרכם, אבל האדם שיש לו שכל ותבונה, התורה מתחשבת בזה, כי הוא אדם גמור.

"והחכמה מתחלקת לשלושה חלקים, החלק הראשון חכמת היצירות, שקורין לה בלשון ערב אלעלם אלטבעי", פירוש על טבעיות, למעלה מדרך הטבע, "והיא חכמת טבעי הגופות ומקריהן", והיינו הנפלאות שיש בכל הברואים שהם בתוך טבעי הגופות, והמקרים שקורה להם, לכל בעל חי יש את גופו, וכן יש את המקרים שנעשה עמם במשך חייהם, ובכל זה יש חכמה עצומה, זה שהאריה כשהוא רעב הוא נופל על אדם וטורפו וכדומה, זה שייך לחכמת המקרים של הבעלי חיים, מה שבע"ח נוטה לעשות מטבעו, וכן בעופות ודגים וכדומה בכל דבר יש את החכמה הטמונה בגוף החי, וכן חכמת המאורעות שלו, ולא רק בבעלי חיים אלא בכל דבר בעולם, כל אבן ועשב וכדומה, יש החכמה הממשית שיש בתוך הדבר, ויש החכמה של המקרים שיארעו לו.

"והחלק השני היא חכמת השמוש, שקורין לה בלשון ערבי אֶלְעֵלִם כִּיאֲצִי", פירוש החלק הנסתר, ואין זה נסתר מה שאנו קורים נסתר, היינו החכמה הפנימית של התורה, אלא חלק הנסתר שבתוך העולם והטבע, כמו שהוא מפרט "והיא חכמת המנין והשיעורים וחכמת הכוכבים, וחכמת הנגון הנקראת מוזיקא" כל חכמות הצדדיות שאינם שייכים לדברים הממשיים שיש בעולם

ברכת מזל טוב

מעומק הלב משגרים אנו בזה מזל טוב וגדיא יאה לכבוד יידינו הנכבד והמפורא העומד תמיד לימינו. כש"ת ה"ה

ר' יואל ניימאן הי"ו

לרגל שהשמחה במעונו באירוסים בתו למו"ט ובשעמומ"צ

יהי לרצון שיריו רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח. בברית גופא ונחורא מעליא. ומשמחה זו ישפע שפע רב לכל בית ישראל. עם נחת לרוב. עדי שנזכה לקבל פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

הפֶּרְכִּים בְּשִׁפְחָה רַבָּה

יְהוֹקָאֵל בְּרוּךְ פֶּלְדֵּמָאן - שְׁמֵעוּן יוֹאֵל שְׁאֵלְמָאן

בְּשֵׁם הַמַּעֲרַכַת אוֹצֵר יוֹנָה

יו"ל ע"י מערכת אוצר יונה - 659-6062 (845)

צו באקומען דעם גליין וועבזיטליך שיקט אי-מעיל צו

YIDEL425@gmail.com